

**ЕВОЛЮЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМ ПОТРЕБАМИ:
ДОСВІД КАНАДИ**

У статті представлено аналіз впровадження інклюзивного навчання в Канаді. Канада має достатньо тривалу історію інклюзивного навчання. Здійснення аналізу дасть змогу виявити можливості застосування найбільш ефективних стратегій реалізації інклюзії в системі освіти України. Визначення загальних компонентів та специфічних особливостей реалізації інклюзивного навчання на основі ідейних трактувань дасть змогу визначити загальне характерологічне підґрунтя інклюзивної форми навчання та ефективно використовувати позитивний досвід провідних країн світу в українських реаліях.

Ключові слова :інклюзія, інклюзивне навчання в Канаді, компаративний аналіз, концептуальні підходи, педагогічна парадигма інклюзивного навчання

Історія освіти в Канаді має давню історію, що розпочалася в 1640 р. в Євсепії в Квебеку спочатку вона була доступною лише для певної частини населення та орієнтована на дітей із заможних класів. Діти-інваліди здебільшого були за межею шкільної освіти [2]. Втім, упродовж двох століть, коли розбудовувалась країна, акцент змістився на користь організації суспільної освітньої системи, яка мала забезпечити дітей базовою освітою.

Наприкінці XIX ст. у канадців зросла довіра до шкільної освіти як засобу вдосконалення індивідів та суспільства загалом. Саме ці чинники зумовили достатньо широку підтримку шкільної освіти у всіх верствах суспільства. Відтак, педагогічна та прогресивна громадськість ініціювали розширення шкільних програм та різних видів позашкільної діяльності для дитячого населення країни [3,4].

Попри те, що освіта не була ще масовою, потреби індустріалізації утвердили суспільну думку про необхідність школи для подальшого вдосконалення людини, а освіту загалом стали розглядати як своєрідний трамплін до вищих прошарків суспільства. Саме таке бачення домінувало у перші 50 років поширення загальнодоступного навчання.

Гуманістичні освітянські та філософські ідеї, що походили ще з французького Просвітництва, були надзвичайно актуальними в ті часи серед освітянської спільноти та прогресивної громадськості Канади. Так, в 1831 р. у Квебеку була відкрита перша школа для глухих, в інших канадських провінціях також були засновані спеціальні школи-інтернати. Втім, назагал діти з порушеннями психофізичного розвитку масово не отримували належне навчання та відповідну допомогу.

До початку XX ст. діти з порушеннями слуху, зору отримували допомогу в невеличких малокомплектних закладах, зазвичай під наглядом лікарів. Основна увага в них була зосереджена на піклуванні та індивідуальному навчанні. Діти з іншими порушеннями розвитку, зокрема поведінковими, ментальними розладами та ін., перебували переважно на піклуванні родини (якщо вона могла собі це дозволити фінансово) чи ж під індивідуальним доглядом/опікою, оскільки того часу їх вважали непридатними до навчання. Варто зазначити, що активна громадськість, релігійні діячі, медики, представники педагогічної спільноти очолили потужний рух, спрямований на започаткування реформ в освіті, де ключовими ідеями були:

гуманніше ставлення до дітей з порушеннями психофізичного розвитку, необхідність їхнього навчання та професійної підготовки. Втім, їхні зусилля, хоч і достатньо активні, вплинули лише на розширення мережі «виправних закладів» і ремісничих шкіл, однак, «неблагополучні» та діти з порушеннями психофізичного розвитку все ж отримали шанс опанувати певну професію для подальшого самостійного життя. Це певною мірою було співзвучним із завданнями загального освітнього реформування того періоду в Канаді.

Тенденції сегрегації, які утвердились у XIX ст., тривали й упродовж першої половини XX ст., що знаменувалась швидким зростанням кількості державних і приватних навчальних закладів (на виконання законів про обов'язкову освіту для всіх дітей). Дедалі більше в загальному контингенті учнів виявлялось тих, хто не міг опанувати заданий академічний рівень. Таких дітей залишали на повторне вивчення курсу (що збільшувало витрати на освіту в цілому по країні) або ж їх зовсім відраховували зі школи. Так само вилучали із системи загальної освіти дітей, які мали поведінкові розлади, затримки розвитку, ментальні та інші складні порушення. Чи не найскладнішою була ситуація з дітьми, які мали розумові розлади.

Водночас, в загальному контингенті школярів виразніше проявлялися проблеми учнів з розмаїтими порушеннями, а також обдарованих дітей. Це, відповідно, спонукало фахівців до розроблення специфічних підходів та впровадження у практику спеціальних методик і програм навчання. Окрім цього суттєвий позитивний вплив на формування системи спеціальної освіти в Канаді справляли й успіхи навчання та професійної підготовки різних категорій дітей з порушеннями психофізичного розвитку в європейських країнах. Канадські реформатори поступово долали суспільні упередження й оптимістично розглядали перспективи реабілітації, навчання та професійної підготовки осіб з особливими потребами, що могли полегшити їм подальше самостійне життя в суспільстві.

У 50-х роках батьки та асоціації адвокатів ініціювали рух, що популяризував освіту дітей у спеціальних школах або спеціальних класах звичайних шкіл. Громадські правозахисні організації, зокрема такі як Канадська асоціація для розумово відсталих справили значний вплив на подальший розвиток спеціальної освіти в країні. Завдяки їм навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку було наближено до системи масової освіти, хоча такі учні отримували освітні послуги практично в повній ізоляції від своїх однолітків з типовим розвитком [2].

Варто відзначити, що освітні послуги, які до того часу отримували діти з порушеннями розвитку, були загалом неофіційними, і здебільшого ініціювалися батьками, небайдужими творчими педагогами, вузькопрофільними спеціалістами, які й віднаходили відповідне фінансування, розробляли спеціальні методики, навчальні програми тощо. Саме їхні напрацювання заклали підґрунтя навчальним підходам, що задовольняли потреби учнів, враховуючи їхні індивідуальні особливості. Це стало вирішальним чинником, що вплинув на створення в масових школах спеціальних класів для учнів з порушеннями психофізичного розвитку. Канадська система масової освіти упродовж тривалого часу функціонувала за визначеними загальноосвітніми стандартами. Відтак, передбачалося, що й діти з порушеннями психофізичного розвитку мають засвоїти щонайменше мінімальний обсяг такого стандарту (за винятком дітей зі складними порушеннями розвитку, які були виключені із системи освіти взагалі). Втім, практичний досвід наступних років довів, що стандарт освіти недоступний багатьом учням з порушеннями розвитку, котрі відвідували масові навчальні заклади. Тож, з 60-х років канадські загальноосвітні школи ухвалили

стратегічні заходи щодо підтримки спеціальної освіти таких учнів. Були розроблені відповідні спеціальні навчальні програми, методики викладання, спеціальні освітні послуги (корекційні, розвиткові та інші), педагогічні кадри пройшли спеціальний вишкіл.

Суттєві зміни у галузі освіти відбулися в Канаді у 60-ті роки минулого століття і втілювались у законодавстві, що розроблялося в цей період. Соціальні реалії свідчили про суттєвий спад взаємодії родини та шкіл у спільній справі навчання та соціалізації дітей. Втім, для розвитку спеціальної освіти ці роки були визначальними. Напрацювання попередніх десятиліть (створення потужних батьківських і правозахисних організацій та руху за громадянські права; вагомі науково-теоретичні розвідки; розроблення діагностичних методик і методів навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку різних категорій) стали своєрідним проривом у розгалуженні спеціальної освіти. Окремі класи у загальноосвітніх школах, де навчалися діти з тяжкими порушеннями, почали поповнюватися учнями з іншими, менш складними розладами.

Законодавчо затверджена фінансова підтримка шкіл та окремих класів для дітей з порушеннями розвитку у загальноосвітніх закладах привела до формування окремої системи спеціальної освіти, що давало змогу ідентифікувати більшу кількість дітей з певними порушеннями розвитку та розширювати відповідний спектр послуг для них. Варто зазначити, що перші кроки в обстоюванні прав дітей з незначними та тяжкими порушеннями розвитку інтегруватися у звичайні класи місцевих шкіл здійснювали батьки та активісти із захисту громадянських прав, їх підтримували і прогресивні освітяни, що стало поштовхом для розбудови інклюзивної освіти у Канаді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Abbott, E. (Ed.). (1990). *Chronicle of Canada*. Montreal, Canada: Chronicle Publications.
2. Alberta Education. In *About an inclusive education system*. Edmonton, Canada: Alberta Education.
3. Andrews, J., & Lupart, J. (2000). *The inclusive classroom: Educating exceptional children*. Ontario, Canada: Nelson Thomson Learning.
4. Murphy, J. (1991). *Restructuring schools: Capturing and assessing the phenomena*. New York: Teachers College Press.
5. Powell, A.B., Farrar, E., & Cohen, D.K. (1985). *The shopping mall high school: Winners and losers in the educational marketplace*. Boston: Houghton Mifflin.
6. Stainback, W., Stainback, S., & Bunch, G. (1989). Introduction and historical background. In S. Stainback, W. Stainback, & M. Forest (Eds.), *Educating all students in the mainstream of regular education* (pp 3-14). Baltimore, MD: Paul H. Brookes.
7. Winzer, M. A. (2008). *Children with exceptionalities in Canadian classrooms*. (8th ed.). Toronto, Canada: Pearson Prentice Hall.
8. Scull, A. (1979). *Museums of madness: The social organization of insanity in nineteenth-century England* (2nd ed.). London, UK: Penguin Education.

Larisa Nakonechna. Evolutionary Education Strategies for Children with Special Needs: Canadian Experience

Nowadays in Ukraine there is a dynamic progress in the dissemination of inclusive education. It determines the need to study and adapt the experience of other countries, taking into account the specifics of domestic realities. Of special interest are the countries of North America, in particular Canada, which have a fairly long history of inclusive education. The comparative analysis will enable us to identify the possibility of applying the most effective strategies of inclusion in the educational system of Ukraine

Key words: inclusion, inclusive education in Canada, conceptual approaches, analysis